

Канарова О. В.

К. пед. н., доцент кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольський державний педагогічний університет ім.Б. Хмельницького

Панкова В.Ю.

студентка магістратури

Мелітопольський державний педагогічний університет ім.Б. Хмельницького
УДК 373.2.064.2:005.32

Формування пізнавальної активності у старших дошкільників засобами діалогічної взаємодії

Анотація: У статті розглянуто проблеми формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку засобами діалогічної взаємодії, обґрунтовано дидактичні умови формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в процесі діалогічного навчання.

Ключові слова: пізнавальна активність, діалогічне спілкування, активність мовленнєва, пізнавальний інтерес.

Актуальність. В умовах сьогодення розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку визначається, як одне з важливих завдань дошкільної освіти. Сучасні дошкільні навчальні заклади є основою глибоких перетворень усього життя і мислення дитини. Головним стає дитина яка не тільки з бажаннями та інтересом засвоює інформацію, але й виявляє пізнавальну активність та готовність до діяльності.

Мета: розкрити значення діалогічної взаємодії в процесі формування пізнавальної активності у старших дошкільників.

Аналіз останніх досліджень: Згідно поглядам вітчизняних психологів та педагогів таких як І. Зязюн, Г. Костюк, І. Куликівська, Л. Проколієнко, М. Рубінштейн, Н. Совгир, А. Сорокіна, В. Сухомлинський, Л. Шумей, спілкування виступає в якості одного з основних умов розвитку дитини, формування його особистості. Діалогічна форма спілкування сприяє активізації пізнавально-розумових процесів у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. В процесі розвитку сучасного суспільства особливої ваги набуває пізнавальна активність особистості, формування якої починаються ще з дошкільного дитинства. Пізнавальна активність дітей старшого дошкільного віку характеризується оптимальністю відносин до виконуваної діяльності, інтенсивністю засвоєння різних способів позитивного досягнення результату, досвідом творчої діяльності,

спрямованістю на його практичне використання в своєму повсякденному житті. Підґрунтям пізнавальної активності дитини, є протиріччя між вже сформованими знаннями, навичками, вміннями, досягненням результату методом помилок і проб, новими пізнавальними завданнями та ситуаціями, засвоєним досвідом, що виникли в процесі становлення особистості дитини. Джерелом пізнавальної активності стає подолання протиріччя між, досвідом і необхідністю змінювати, його в процесі своєї практичної діяльності, що дозволяє дитині проявити власне творче ставлення, самостійність при виконанні завдання [4, с.25].

Пізнавальна активність як один із найважливіших чинників навчання привертає увагу дослідників, оскільки взаємодія дитини із навколишнім світом можлива тільки завдяки її активній діяльності. Під пізнавальною активністю слід розуміти самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлену необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях [7, с. 88].

Важливим засобом формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку є розвиток активного мовлення, діалогічна взаємодія.

Активність мовлення – здатність суб'єкта певного комунікативного акту висловлюватися та сприймати й розуміти мовлення іншого [2, с. 19].

У дитини старшого дошкільного віку пізнавальна активність характеризується оптимальністю відносин до виконуваної діяльності, засвоєнням різних способів досягнення позитивного результату, досвідом творчої діяльності, спрямованістю на його практичне використання в своєму повсякденному житті. В дошкільному віці життя дитини постійно наповнене спілкуванням з дорослими та однолітками. За визначенням педагогів, спілкування – це специфічний напрям діяльності, що полягає у взаємодії двох чи більше людей, спрямованої на погодження й об'єднання їхніх зусиль з метою встановлення взаємин і досягнення спільного результату [1]. Керівництво процесом розвитку формування пізнавальної активності дітей з боку дорослого реалізується за допомогою використання засобів діалогічної взаємодії в інтелектуальній сфері розвитку дитини.

Діалогічне спілкування – це взаємодія між двома суб'єктами у процесі якої відбувається обмін інформацією, вміннями, навичками,

досвідом, результатами діяльності, необхідна умова формування та розвитку особистості, а також володіння мовою [2, с. 249].

Основними засобами розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку є організація їхнього спілкування у різних напрямках діяльності: гра, праця, сприймання різних видів образотворчого мистецтва; докільця, природа, ознайомлення дітей з художньою літературою, використання технічних засобів; діалогічна взаємодія; мовлення вихователя як засіб впливу на мовлення дітей. Діалогічне взаємодія є важливою складовою у формуванні пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку, під час якої відбувається процес обміну інформацією, спільне обговорення, вирішення певних завдань.

У своїх працях І. Зязюн, Г. Костюк, В. Сухомлинський зазначали, що саме майстерність виховного впливу полягає у пробудженні й спрямуванні саморуху, саморозвитку, самостійної діяльності дитини, її пізнавальної активності, творчої ініціативи у розв'язанні як життєвих, так і спеціально створених дорослими ситуацій. У дошкільному дитинстві пізнавальний інтерес виникає й розвивається не сам по собі, а лише за умови діалогічної взаємодії з близькими та дорослими, які є прикладом для наслідування. Пізнавальні здібності дитини насамперед характеризуються пізнавальною активністю, можливістю виходити за межі заданого, перетворювати його, можливостями розв'язувати проблемні, пізнавальні завдання, застосовуючи різні способи і засоби [8, 32].

Кожен дорослий повинен прагнути, щоб діти спілкувалися, тому має потурбуватися про виникнення потреб, які стимулювали б мовленнєві контакти, і зробити так, щоб ці контакти були мотивованими. Під час організації будь-якої діяльності важливу роль відіграють дидактичні засоби та діалогічна взаємодія вихователя і дитини.

Важливим етапом у формуванні пізнавальної активності в процесі діалогічної взаємодії є період старшого дошкільного віку. Під час якого дітей необхідно вчити більш точно відповідати на запитання, правильно вести діалог, брати участь у бесіді. Особливу увагу слід приділити навичкам культурної поведінки: не відволікатися, не перебивати співрозмовника, уважно слухати того хто говорить.

Допитливість у дітей закладена ще з народження, тому коли дитина опановує мову її пізнавальна активність збільшується.

І. Куликівська, зазначає, що пізнавальний інтерес проявляється в прагненні дізнатися щось нове, з'ясувати властивості предметів, знайти зв'язок і відношення між ними. Допитливість і пізнавальний інтерес відрізняються за своєю глибиною та широтою пізнання об'єктів. Активна розумова діяльність, це онова пізнавального інтересу. В період пізнавального інтересу дитина спроможна до більш тривалої діяльності, вирішення практичних та розумових завдань, зосереджена увага. При цьому дитина отримує позитивні емоції [3].

Пізнавальний інтерес – це особлива виборча спрямованість особистості на процес пізнання, її виборчий характер, виражений в тій або іншій предметній області знань [6, с. 7].

Пізнавальний інтерес відображається в іграх, в різних видах творчої діяльності, в розповідях. Дорослі повинні формувати сприятливі умови для повноцінного дитячого розвитку. Для підтримки у дітей інтересу, потрібно підтримувати розмову на цікаву тему, відповідати на питання, приймати участь у грі, малювати з дитиною. Активна діяльність дитини стимулює її пізнавальний інтерес.

Висновки. В процесі розвитку дітей старшого дошкільного віку пізнавальна активність виступає у багатозначній ролі. У процесі формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку не малу роль відіграє діалогічне спілкування. Як раніше було зазначено, діалогічне спілкування – це взаємодія між двома суб'єктами у процесі якої відбувається обмін інформацією, уміннями, навичками, досвідом, результатами діяльності, необхідна умова формування та розвитку особистості, а також володіння мовою [2, с. 249]. Дитина розвивається спілкуючись, і важливо якщо це відбувається в діалозі під час гри, праці яку вона виконує.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка навчальний посібник 2-ге видання доповнення. – К. Видавництво “Академвидав” 2007. - 615 с.
2. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О.О. Фунтікова. – Запоріжжя:ТОВ “ЛІПС” ЛТД, 2010. – 324 с. – Бібліогр.: С. 5-7. – (“Словники”).
3. Дошкільна педагогіка: підручник для студ. середовищ. проф. навч. закладів / С. А. Козлова, Т. А. Куликова. – 10 -е изд., Стер. – М.: Видавничий центр “Академія” , 2009. - 416 с.

4. Куликівська І.Е, Совгир Н.Н. Дитяче експериментування. Старший дошкільний вік. – М.: Педагогічне общество России, 2003. – 79 с .
5. Морозова Н. Г. Вчителю про пізнавальному інтересі. – М.: Знання. – 1989. – С.324.
6. Проколієнко Л.М. Формування допитливості у дітей дошкільного віку / Л.М. Проколієнко (Бібліотека для батьків) – К.: Рад. школа, 1979. – 88 с.
7. Шумей Л.Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей / Л.Т Шумей, Т.В. Сергєєва. – Палітра педагога, 2008. – № 5. – С. 15-18.